

АНАЛИЗ

В. „Капитал дейли“

Когато прокуратурата е синоним на безконтролност

Славчо Кънчев*

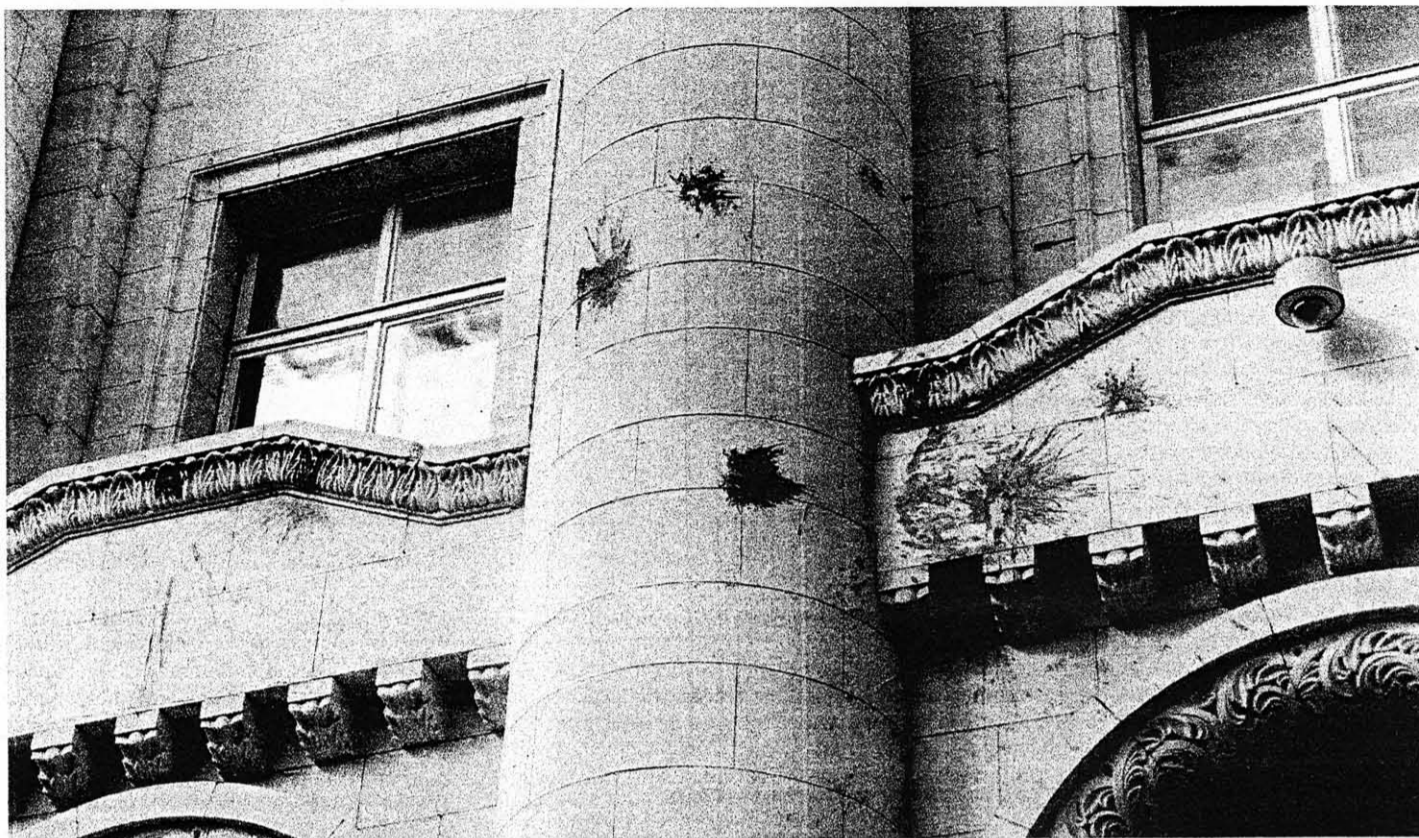
В края на май 2012 г. тогавашният градски прокурор на София Николай Кокинов (който подаде оставка след изтичането на компрометиращ запис на негов разговор с Бойко Борисов и Мирослав Найденов) отчете като единствен недостатък на българската прокуратура липсата на достатъчно висока скорост на действието. „Статистиката сочи 97% осъдителни присъди по делата, но явно всички са се вторачили в тези останали 3%. Някой се вглежда в закъсените влакове. Защо влаковете закъсняват? Ами защото релсите се изкривяват, личният състав се разболява. Единственото, което ни липсва, е по-високата скорост на локомотива“, сподели прозрението си г-н Кокинов.

С фокусирането върху „минималните“ 3% отхвърлени от съда обвинителни актове г-н Николай Кокинов се опитваше да изтласка в периферията на публичното внимание ситуацията с всички останали прокурорски преписки, по които изобщо не са били изготвени обвинителни актове. Реалното съотношение на успеха към неуспеха в дейността на българската прокуратура не е в никакъв случай рекламираното от бившия градски прокурор на София 97:3. Тази статистика би била вярна само ако брояхме досъдебните производства, които са завършили с изготвяне на обвинителни актове. А останалите?

През 2010 г. например в прокуратурата са били образувани общо 11 544 досъдебни производства за престъпления против стопанството, престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система, както и за престъпления против държавни органи и обществени организации. От тях внесените в съда прокурорски актове са били 4858. Като отчетем, че на 100 прокурорски акта, внесени в съда, 3% са отхвърлени, то следва, че доказаната успеваемост е 40.8%. За 2009 г. съответните числа са: 8845 образувани досъдебни производства, внесени в съда 3528 прокурорски акта, успеваемост 38.7%. За 2008 г. по същата формула успеваемостта е 48.5%.

Наистина всеки прокурор може да възрази, че по невнесение в съда досъдебни производства не е „имало достатъчно данни за извършени престъпления“. Само че една част от тези прокурорски преписки са прекратени не заради липса на достатъчно данни за престъпление, а вследствие на изтичане на съответния давностен срок поради бавно извършване на съответното досъдебно производство. Имало ли е или не извършено престъпление, а ако е налице, то кой е извършителят – това остава извън ползрението на съда во веки веков. Г-н Борис Велчев, предишният главен прокурор, беше напълно запознат с точния брой на прекратените преписки, които завари при поемането на мандата си – от порядъка на хиляди. Истината е, че числата са шокиращи.

През 2007 г. се отчита например, че има 762 809 спрени наказателни дела, без да са приключили по същество. Дознатели, следователи и прокурори са мотали папките достатъчно дълго, за да не може да се търси наказателна отговорност. Някои от залежалите дела по чекмеджетата – забравени или скрити, са били отпреди 1980 г. До 2011 г. общият брой на прекратените завинаги дела срещу „неизвестен извършител“ поради изтичането на абсолютно всички срокове за давност е около един милион. Допълнително през същата година все още се водят около 660 хиляди дела, които са прекратени, но не завинаги, защото още не е изтекъл абсолютният им срок за давност. Що се отнася както за

През последните години пред Съдебната палата, където се помещава и Върховната касационна прокуратура, бяха проведени редица протестни акции срещу липсата на върховенство на закона в страната | ФОТОГРАФ НАДЕЖДА ЧИПЕВА

До 2011 г. прекратените завинаги дела заради изтичането на абсолютно всички срокове за давност са около един милион.

Дознатели, следователи и прокурори са мотали папките достатъчно дълго, за да не може да се търси наказателна отговорност.

Наложително е определен процент от прекратените преписки да бъдат подлагани на съдебен контрол по правилото за случайната извадка.

тях, така и до прекратените прокурорски преписки „поради изтичане на давностен срок“, малкото цунами за България би било, ако причината за това е недостатъчната професионална подготовка на п на брой прокурори. Голямо цунами би било, ако корупционни практики са напъхали под миндера неизвестен за българските граждани брой преписки, докато давността изтече, или са клиширали стандартното заключение за „липсата на достатъчно данни за престъпление“.

Катастрофално наистина би било бедствието, ако поради оказан политически натиск този неизвестен брой казуси не биват оформяни по една или друга причина като обвинителни актове и не достигат до съставомерно претегляне в съда дали е налице престъпление или не. Точно за такова незаконно вмешателство в работата на съда говорителката на Съюза на съдиите в България Нели Куцкова неведнъж информира обществеността. Би било пълна илюзия да се предполага, че прокуратурата е имунизирана от подобна намеса оазис. Реалната ситуация е обрисувана от бившия главен прокурор Борис Велчев: „Ние не забравяме, че основната отговорност за досъдебното производство е наша и решението в крайна сметка е наше.“ Що се отнася до акцентирания от страна на главния прокурор институционен контрол, както и процедурната възможност за евентуален съдебен контрол върху прекратяването на едно досъдебно производство, то той е възможен, поне теоретично, само когато е правомерно да бъде конституирана потърпевша страна.

Не така обаче е поставен въпросът, когато са засегнати само интересите на суверена в лицето на държавата. Тогава единствено прокуратурата е овластена да защити интересите на държавата. И не съществува никакъв действителен институционен контрол. Понеже който и да било български гражданин няма право да отнесе до съда например казуса с въвеждането на Симеон Саксбургготски във владение на имението „Врана“ въз основа на подправен нотариален акт. Или пък относно прекратяването на прокурорската преписка за укриването на данъци от фирма на бившата изпълнителна дирек-

торка на Българския спортен тотализатор Ирена Кръстева, както и преписката за представянето на фалшиви болнични листове от страна на бившата директорка на Държавен фонд „Земеделие“ Калина Илиева.

В Асоциацията за борба против корупцията в България съставяме в продължение на повече от 12 години подобен списък и той е доста дълъг. Ето защо е наложително гордиевият възел за ограничени пряк контрол на суверена върху дейността на прокуратурата да бъде разсечен чрез участието на неправителствени организации с оторизирането им да иницират съдебен контрол над прокурорски постановления за прекратяване на досъдебни производства. По правилото за случайната извадка е наложително и определен процент (10 – 20) от прекратените прокурорски преписки да бъдат подлагани на съдебен контрол. Тогава няма да бъде валиден принципът *le droit c'est moi* (правото – това съм аз) по отношение на прокуратурата и досъдебното разследване ще престане да бъде само възвръщане на релсете на висшите магистрати, за да ваят не-реални конструкции, в които мястото на закона често е вакантно. Резултатите от съдебния контрол върху основателността за прекратяване на досъдебни производства трябва да се превърнат във важен критерий за кариерното развитие на прокурорите – в положителна или отрицателна посока, включително и освобождаване от длъжност. В противен случай не само дейността на прокуратурата ще остане в неотваряема черна кутия, но и механизмите ѝ за социален неправомерен инженеринг биха запазили своя потенциал – едва ли без съответни облаги за прокурорите. Което означава, че прокуратурата чрез функционалната си легитимация не само ще продължи да неспособства за социалния напредък на България, но и ще генерира регрес. Това е възможно да се избегне чрез непрестанен пряк натиск на суверена в лицето на гражданското общество.

* Авторът е председател на УС на Асоциацията за борба против корупцията в България